

Г Л А С Н А Р О Д А .

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се пишу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 13.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 1. АПРИЛА 1873.

ГОДИНА III.

ПОМАЖИМО СВОЈЕ!

Много се већ код нас говорило и писало о томе, зашто наш народ пропада, па се после скоро исто тако размисљало о начину и показивао пут, како би могли напредовати.

Али ако смо ради, да се што пре и што боље отресемо тих мана, које нам напретку највише сметају, те да једном већ и ми, као други сретнији свет, пођемо напреднијим путем: онда никад неће бити много и сувишно говорити и писати о томе, како да напредујемо и истраживати узроке, који нам томе сметају, па свом снагом настати око тога, да их се отресемо и себи чист пут народном напредовању нашем прокрчимо.

Једна велика мана и знатан узрок материјалном назадку нашем је међу осталим другима и то, што се ми слабо узајмно потпомажемо, те обично радије дајемо прилике туђину него своме, да се од нас помогне и што заслужи, не обзирајући се на то, да тим сами своју народност поткопавамо, а туђину можда и нехотице пружамо руку, да се што боље међу нама угвезди на уштрб наше народности и нашег народног благостања и напредовања.

Код нас је на жалост јако завладала та пословица: „што је наше то је лоше;“ а још већа је жалост и несрећа, што се ми те пословице свагда чврсто држимо и тврдо верујемо у истину њезину, те се по томе и владамо. Ако у једној кући има Србин какву трговину, а у другој је поред њега Немац, Чивутин или други ко исту таку радњу отворио, ја ћу свагда радије и пре отићи код туђинца да пазарим, кад ми што затреба, него код Србина. Ако у једној кући или у комшилuku има два кројача, ципелара, шеширчије или других каквих занатлија, и то један Србин а други туђинац, то се већ по себи разуме, да не ћу никад отићи код Србина, да куним и наручим, што ми буде потребно, него хајде управо Немцу или ма ком другом туђинцу; та како би и могао наш човек имати тако шта честито као Немац, или и како би и знао он тако ваљано што израдити и тако лепо човека послужити као други какав туђинац.

Тако се обично код нас мудрује, па с тога наши радници тако наопако и напредују. Не да се истина порећи, да има доста прилика, где су наши радници и занатлије лошији од других; али то никако још не може оправдати оне, који свој новац издају туђину, на уштрб Србина радника. Баш то и јесте један од најглавнијих узрока заостајању наших занатлија и у опште наших радника иза других напреднијих народа, што онога не само његови сурадници потпомажу, него му још и ми нашу крајцару дајемо, те тако ин од свију страна потпомогнут може све већма и боље да се у својој радњи усавршује и напредује; а нашег радника не само што нико од туђинаца не помаже, него му још и његова рођена браћа не дају да буде у стању толико заслужити, колико му је нужно да може живити и своју породицу изхранити; па с којим правом можемо још од њега захтевати, да ни у чему туђину не попусти? Потпомогнимо га бар ми, његова браћа, у толико, да се може ма с којим другим странцем барабарити; па ако и онда буде лошији од њега, што ће се за цело ретко догодити: онда бар не би била грехота, ако га напустимо.

Истина да није лепо, оградити се хинеским зидом од осталог света, и тако само за себе одељено живити; али кад смо ми тако са свију страна гоњени и сами себи остављени, кад нас и оданде лед бије, одеуд би требало сунце да нас грије: онда ако се још ми сами не ћемо узајмно потпогати, пропаст нам је сигурна. Народ се један само донде може као народ одржати и неку важност имати, док материјално напредује, и док се у њега благостање развија; а чим осиромаше и материјално пропадне, одмах ће га власници као прва прегазити и збрисати с лица земље. Зато дакле, ако себи и своме народу добра желимо, а ми не будимо више тесногруди, немојмо нашим новцем сваког другог помагати, па ма он од куд му драго из бела света дошао; а само свога брата напустити, да нама на очиглед пропада, док онај странац напредује и нашом се заслугом богати. У оваким околностима, у којима свагда живимо, где се сваки народ бори за свој опстанак, ваља увек и при свакој прилици да нам је на уму то, да смо ми пре

свега Срби, па као такови један другог узајмно да потпомажемо, јер само ће нам тако народ напредовати моћи.

Нека нам дакле свагда од сад девиза наша буде:

Потпомажимо се узајмно!

Помажимо своје!

Др. И. В.

ИЗ ПРИРОДЕ.

Свила у ваздуху.

Када нас тице певачице оставе, па се упуते на далеки пут преко мора, у топлије крајеве, да тамо пробаве, док код нас опет не огране пролетње сунце — онда се појави и у ваздуху она силна бела лепљива свила. Не може човек никуд поћи, а да му се који комад од оне ваздушне свиле не прилепи за хаљину. Где год има дрвећа, свугде видиш, где се свила обесила, па се лепрша по ваздуху, те ће на један мах да нас проголица по лицу и једва онда можемо да је скинемо са себе. Па је ли се ко у таквим приликама запитао: шта је та свила и како постоје она?

Ваш на та питања рад сам да одговорим сада у неколико речи. Свила та није ништа друго, него паучина, а мајстор, који прави ту свилу, није нико други, него паук.

Да је то тако, моћи ћемо се одмах уверити. Ено тамо о ономе дрвету има кијавет такве свиле. Приђимо ближе, па је мало боље разгледајмо. Шта ћемо опасити? По тој се свили шетају горе доле пауци, једва су толики, колика је главица од чијоде, а угасити су, скоро са свим црни. Да узмемо ту животињицу на руку, да видимо из ближе, шта и како ради. Види се одмах, да је наша рука за њу необично место, немирна је, трчи на све стране, рада би опет у своје друштво на дрво. Ево је сад дође на врх прста, сад ће јој путу ваља да бити која — ал' јест, њој није до краја, чим дође на врх, а она отпусти танак кончић управо доле. Сада можемо најбоље видети, како се животињица та у свету помаже. Кончићи ти излазе из особите жлезде, крој се налази на крају тела јој, ту жлезду окрене она према ветру. Ветар дува, а она непрестано испреда кончић. Кончић је лак, па га ветар тако са собом носи, а с кончићем лети по ваздуху и сам паук. Пут тај по ваздуху траје који пут доста дуго, док кончић не зашне о какво дрво. Чим зашне а он се и прелепи ту, јер као што сваки од нас зна, врло је лепљив. За шта се год прихвати, залепи се, само се не лепи за маљаве ноге паукове. Паук одмах осети, да ли се кончић зауставио или не. Ако се кончић зауставио, а паук га онда затегне, па онда хајд' по њему горе на дрво. Он иде по томе кончићу сигурније, него и највештији пеливани, који по затегнутом ужету корачају и показују свакојаке вештине. Ко не опази

тај танак пауков кончић, мисли, да се паук онако без ичега шета по ваздуху.

Паука тог ретко кад можемо да опазимо, јер чим чује, да се ко приближује, а он одмах као стрела спусти се на земљу. Па где ћеш га онда тражити по земљи и по трави, кад и овако на белој његовој паучини једва можеш да га опазим?

Кад ставимо таквог паука место на руку, на рукав од црне хаљине, онда ћемо још боље моћи видети те танке његове кончиће. Ако му се не свиди даље пут по рукаву, а он се опет по кончићима врати онамо, од куда је и пошао.

Пауци ти, и кад се зауставе већ на каквом дрвету, не ће онде вазда да заостану за читав свој век, већ хоће да виде и како други свет изгледа. Они испреду дугачке, дугачке конце, па их пусте на ветар, да их ветар са собом носи. Њима је све једно, били они на једном дрвету или на другом, њихов ужитак не гине им нигде. На сваком дрвету нађе се мушица и муха, а то су за њих најмаснији залогаци. Кад се први конац, што га је паук пустио, а ветар са собом понео, нигде не заустави, онда га паук увуче опет са свим, па пусти други конац још дужи од првог, шат тај најће на какав год наслон. Посао тај понавља паук дотле, док са свим не успе у своје послу, а равнодушан је, па се не једи, ако мора исти посао да понови пет шест и више пута. Који пут ветар јаче подухне него што би паук и желео, онда јао његовој муци и труду! Ветар му раскине слабу паучину, па витла као бесомучан њоме по ваздуху, те бог зна, где ће та паучина да се заустави. Ако ветар са паучином понесе и паука, онда пауку није ни брига. Са паучином лети и он по ваздуху, па ако паучина зашне у том завитлају за какво дрво или шиб, њему је добро, а ако падне на земљу, није му ни ту брига, ноге нису му такве да се могу сломити, а хране ће за себе наћи, колико хоће, на све стране.

Кад паук потроши сок из жлезда на прављење паучине, па му ветар откине паучину, а њега не понесе са собом, онда сиромаш паук нема гуд ни камо, него остане где је, па тражи сигурно, како ће и где ће да се смести преко зиме. Многе од тих паука прождеру разне тице, ал' ипак их остане још толико, да у пролеће опет могу да подигну нову хајку на мухе и мушице.

Свиле у ваздуху налазимо највише у јесен у октобру и кад је новембар благ, па после у пролеће у марту месецу. Који пут се на тој свили похвата роса, па се онда местимице светли као драго камење.

Мале те пауке можемо затећи на својој паучини по највише јутром, кад нестане росе, па се паучина просуши.

Кад у пролеће опазимо свилу, где лети по ваздуху, а ми велимо да нам лето већ долази, а кад је у јесен опазимо, онда велимо, да нас лето већ оставља.

(А.)

УСТАВ И УСТАНОВЕ У УГАРСКОЈ

V.

У време када је у Византији владао цар Лав IV., у Немачкој Арнулфо, управљао је Бугарском цар Симеун а у великој Моравско-чешкој држави краљ Светоплук. Србијом су тада управљали велики жупан Властимир и његови синови а Хрватима беше тада кнез Седеслав — у то доба дођоше и Маџари у Европу а позвао их је византијски цар да му помогну против Бугара. а кад су их Бугари сузбили упуте се у Угарску што се онда звала Панонијом и да узму простране равнице између реке Тисе, Дунава и татранских брда, потисну из тих места Словене и рашире се северно до реке Лајте а јужно до Драве.

При овом доласку била је учињена погодба између маџарских народних старешина и главног војводе Арпада, да ће у будуће владаре своје бирати из колена арпадовога, али су Маџари себи задржали право, да бирају који ће арпадовац да буде владалац. Арпадовци су владали Угарском до 1301 г. Андрија III. био је последњи владалац из арпадове лозе.

После тога бирали су они онет слободно себи краља, али то је увек тако бивало, да ако је изабрани имао сина, то је син после њега краљевао. После несретне битке на муачком пољу, где је и сам краљ Ладислав II. заглавио, поцепан се Угарска на две странке, једна изабра Фердинанда I. надвојводу аустријскога, који је за тим постао и аустријским царем. Од то доба бивали су угарски краљеви уједно и аустријски цареви те су тако владали двома државама.

Дуго није било закона о том избору краљева ма да је Угарска бирала краљеве из лозе Хабсбурговаца. Наследни ред краљева узакоњен је тек год. 1687 и доцније. 1723.

Сабор од год. 1687 изрекао је законом да ће у будуће мушки првенци у аустријској владајућој кући бивати угарски краљеви. Овим законом била је женска страна и њезино потомство искључено да не може постанути владалац.

Карло III. аустријски цар и угарски краљ није имао мушка порода и по томе би по закону, кога смо навели, Угарска имала права да бира себи краља. Карло III. ходио је за тим да обезбеди круну својој ћери. Над аустријским покрајинама располагао је као неограничени господар и ту је одредио да и кћери владајуће куће и наследници им наступе престол. Сад му је била сва брига да и Угарска усвоји тај исти ред наслеђа. То је и учињено на сабору од године 1723. Ти закони, који су на том сабору утврдили наследни ред у владајућој династији веле у главном ево ово:

1. Угарски сабор прима онај наследни ред који је већ пре тога уведен у аустријским покрајинама и по ком наслеђује престол и женска лоза али у тој лози имају првенства мушка деца.

2. По овоме закону увек је угарски краљ онај, који је у исто доба аустријски цар и по томе је владалац она копча, која спаја неразделиме области угарске круне и аустријске покрајине.

3. Ако би и у овом закону означена женска лоза изумрла онда остаје Угарској право да бира слободно краља. Овај знаменити закон, који важи и сада, зове се прагматичном санкцијом. Но и мимо ово ваља угарски, краљ још да испуни неке услове да може да врши права своја законитим путем. Од ових услова најважнији је да се по закону и по постојећем обичају крунишу за угарског краља. —

Када је још Стеван I. узео краљевски наслов, послао му је папа Силвестер II. круну и он се крунисао њоме. Од то доба круницу се угарски краљеви том истом круном што се зове круна св. Стевана. Ово крунисање није само гола парада, него је важан уставан чин и то тако важан, да краљев наследник тек онда може да ужива сва краљевска права кад је крунисан круном св. Стевана. Крунисање ваља да се предузме најдуље 6 месеци после смрти умрлог краља. Крунисање вреди само онда ако је обављено круном св. Стевана. Пре битке на муачком пољу крунисали су се краљеви у Столном Београду а после тога у Пожуну. Од год. 1848 круницу се у Будим-Пешти.

Крунидбени окрут чини: а) круна, што се састоји из два дела горњи је део из круне св. Стевана, дољњи део поклонио је цар Матија Дука Гејзи I. Ове две круне спојене су уједно и чине круну св. Стевана. б) краљев. буздован златан на врху с јабуком. г) краљев. јабука златна са двоструким крстом. д) мач свет. Стевана е) плашт св. Стевана. Уз ово иде још рукавице, мамузе, појас и други крстови. Овај краљевски окрут поштује и цени цела земља те га чува нарочитом стражом. Окрут се овај у старије доба чувао у столнобеоградској цркви а затим у Вишеграду. Доцније је узакоњено да није слободно износити круну ван земље и сабор је одредио јој нарочите чуваре. Од год. 1781 чува се круна у Будиму.

Крунидбени чин обавља се у три дела. Краљ издаје односно потписује крунидбену повељу (диплому), затим се свечано крунише и полаже напокон пред народом краљевску заклетву.

Крунидбена повеља је оно писмено, којим се краљ пренегошто ће да ступи на престол обриче и обвезује да ће пазити и чувати земаљски устав. Када се наш пресветли краљ год. 1867 крунисао потписао је крунидбену диплому у којој се заверава: 1. Да ће као светињу бранити, одржавати и настојати да и други одржавају права, устав, закониту независност, слободу и целину земљишта Угарске. 2. Да ће земаљску круну држати увек у земљи и да ће дати да је чувају сабором изабрани чувари, 3. Да ће све оне делове и области угарске државе, које су већ задобивене или ће се задобити утеловити угар. држави. 4. Да се право избора краља, ако изумру потомци

аустријскога дома, што их помиње прагматичка санкција, враћа опет земљи. Сви краљеви који се будуу будуће крунисали, дужни су у напред изјавити да примају ове услове.

Крунисање се обавља овим редом: На дан крунисања иде краљ у пратњи духовних и светских великаша и саборских посланика у цреву, у којој ће се крунисати. Пред црвом га чека острогонски примас и уводи га у краљевски стол. За време службе божије миропомаже га примас по десној мишици, рамену и прсима, затим обуче краљ рухо Св. Стевана, огрне плашт, опашу му мач, он махне њиме трипут по ваздуху у знак да ће бранити веру и земљу против свију душмана. За тим му метну примас и палатин (сад председник министва) круну на главу, посаде га на престол, даду му скитар и јабуку у руку — ина то загравају топови и зазвоне во веја тјашкаја. После тога иде у другу црву пешнице и ту посвети неке за витезе златне мамузе. За време то узјаше министар финансије на коња и просипа у народ сребрне и златне новце — крунидбене споменице. Затим узјаше краљ на коња, одјезди на узвишеноместо и ту полаже пред народом краљев. заклетву. У овој заклетви понавља све оно што је у крунидбеној повељи писмено обрекао и потврдио. На покон узлети на крунидбени брежуљак, који је подигнут из земље, што је донесена из сваке жупаније, извуче мач, махне њим на све четир стране света, у знак да ће јуначки бранити земљу и домовину проти свију душмана. Затим се у свечаном походу враћа у краљевску палату, где се држи крунидбени обед. Обичај је да се и краљица крунише, али њојзи се не меће круна на главу него само на раме.

ИЗ ФИЗИКЕ. *)

1. Кад дете чује пуцњаву грома; кад види севање муње; кад гледи како се праве облаци, па како из њих пада киша, туча, или снег; кад на зимском јутру смотри зелено поље покривено њем, а у лето исту траву нађе окићену бисерном росом; кад слуша умилјату песму шевину и бацив поглед њу уочи где се лако носи по зраку који није кадар да одржи једну сламку; кад почне да размишља о ватри која га греје, и о пламену који му светли — ништа није природније, него да ће зажелети да се обучи о природи и узроцима свију оних појава. Оно чује где неко надалеко од њега опали пушку, види прво да плане, а тек за тим чује глас, и у њему се

роди питање, како да оно то не примети кад стане близу код пушке? Јер тада заједно и плане и пузне. Зашто кад грми сене муња пре него што пукне гром? Да није то тако, да ми кад смо на далеко светлост измакне испред гласа, као што кад се деца у треују па које је брже, оно престигне све и прво дође на мету? Да ли збиља треба времена светлости и звуку да пређе с једног места на друго, и ако је тако, не би ли ми могли наћи начина да измеримо брзину којом теку? Но осим предмета за које претпостависмо да пробуђују пажњу детињу, има их таквих јошт сијасет, који нам се сваки дан представљају, и којима свима скупа ми дајемо име природних појава. Покрај жеље да сазнају карактер и узрок тих појава, људи су одарени снагом да пронађу и схвате њине узроке. Ми већ доста знамо у погледу на предмете које споменусмо, а таково знање, кад се распространи и уреди ко што то треба, зове се физика или (у Инглеза) природна филозофија.

2. Знање физике тако је пријатна ствар за онога који је жељан науке, да би само за то било вредно учити је и кад не би било другог разлога. Али се дешава да, сматрајући појаве природне и размишљајући о њима, ми се боље упознајемо са снагама које производе оне појаве; тако да смо најпосле ми кадри да оне снаге задобијемо у нашу службу да раде за наше потребе. Когод погледа у коју од огромних радионица у каквој великој вароши, са силством точкова и вретена, у којој један казан кључале воде непрестанце окреће грдно машину, или на локомотив, (ватрена кола), где за собом вуче као ветар брзо поворку од педесет кола, пуних натучених путника и еспапа, мора признати неизмерну корист, коју има свет од проучавања својства паре, и од начина како да се њезина снага пробитачно употреби. Електрички телеграф је други такав исти пример; и ако онај велики човек што знађе тајанствену силу што ради кроз телеграфску жицу никада не заслужи на њој ни једне паре — јер му не беше ни на крај памети да преко ње разашиле гласе на све стране света, па и испод воде сињега мора, а све у тренућу од ока — и ако он подузимаше те труде из сасвим других побуда него што су оне, које свет обично, али често немислећи ништа, зове практичним — његови труди при свем том нису мањи благослов људима.

3. Општа својства материје. — Извор свима појавима које обухвата физика, јесте материја, она је основни камен наше зграде, и ми ћемо почети с њоме. Овај предмет ма да изгледа прост, научењаци много су говорили о материји; па по свој прилици ће и сваки мислећ младић, дошавши у зреле године, видети и сам да та ствар није тако са свим проста као што би се на први поглед могло помислити. Запитајте дете, шта је материја? оно ће вам од једаред показати шта мисли да је. Подићиће циглу или камен и одговориће, ово је материја! Пружиће прст

*) Обраћамо пажњу издаваоцима српских књига на овај уломак превода физике у популарним предавањима чувеног инглеског професора Тиндала. Ми овде не печатамо што је најзанимљивије из тог дела и за то што немамо слике, којих ће такође бити у књизи, него одмах почетак као увод и оглед и предмета и превода. Инлези! су прештам пали ова предавања за употребљавање и у школама.

на дрво или животињу, принеће вам своју руку и рећи, ово је материја! Или ако захте да одреди речима шта је материја, видеће онда да то није лак посао. Наћиће, на пример, да је камен који је показао за разјаснење, тврд, и може се преварити да рече да је оно материја што је тврдо кад се опиша; али промислив се за један тренутак само, увидиће да није довољна она одредба; и да тврдоћа, како је он разуме, није опште својство материје јер има много врста материје, као зејтин, масло, вуна итд. које нису тврде. Тврдоћа је што се зове особено (специфичко) својство материје; а нама је јако стало до оних ствојстава, која означају материју у опште, и од који ћемо неке сад одма да опишемо.

(Наставиће се)

НЕШТО ИЗ ПЧЕЛАРСТВА.

Кад с пролећа подрезујеш кошнице, пак приметитиш, да ти је који пресад без матице, а ти га добро упамти који је; ако се пак подрезивању случајно догоди да исечеш саће пчелино, у ком је матица већ јајца нанела (то се може догодити и код најискуснијих кованџија, јер унутра нико не види), а ти то саће с јајци урежи лепо у средње саће у ту без матице кошњицу. Но из те кошнице изрежи средњи сат, и то толико, колико је онај сат са јајцима широк. Сад мети преко тога саћа пречњаке. Тиме ћеш помоћи тој кошници, јер ће пчеле из тих јајца себи матицу излећи. Не треба да чекаш ројидбу, јер се до ројидбе сва пчела погубити може.

Ако си љубопитлив да знаш, како и кад пчеле мед носе, и ти кад видиш да долећу и падају по кошници и на земљу пред кошницом, а на ногама ништа не доносе, но кад дође, а она дакти и одмара се — онда је ухвати с прстима за крилца, пак јој превиј стражни труп нањена прса. Ако је меда донела, то ће одма на уста блунути једна кап меда, као ситно врно сочива, и тим ћеш се уверити, да носе мед. Кад си то видио, а ти је опет пусти, неће јој ништа бити. Пчела има под вратом једну гушицу, и у њој носи мед.

Ако си био принуђен да с киме у заједници држиш кошнице, или ако си морао онаковог кованџију узети, који има своји кошница, па би узео на ум да је која од твојих кошница ројила, а он тај рој присвојио, пак каже да је тај рој из његове кошнице, — а ти сад добро запамти кошницу, за коју каже да је ројила, па учините пробу; а то треба на скоро чинити, одмах други дан после исхода сунца. Изнеси тај рој о ком је распра, на једно 5—6 корака изван кованлука, па дужи с њиме о земљу, нека сва пчела испадне, и пчеле ћевам најбољи сведоци бити чији је рој, на онога ће кошњицу отићи. Та се проба за то чини рано, што би, кад би га онда истре-

сли кад већ дан угреје, онда се ухватио, где се и пре ухватио био, а кад се тако рано проба, онда је јошт ладно, пак тежи матери својој.

Ројидба је код пчела знатно неко весеље а и жалост. Кад би њима ројидба била сама жалост, то пчеле неби толики нов народ легле, нит' би с онаком зуком и парадом ројиле. Овамо опет сведочи сваки растанак и цепање, да није баш без туге и жалости. Имамо довољно примера, да ма каква животиња за својим родом тузи кад се растане и одцени. Човек изроди децу и одрани, те буду људи тако ји једног по једног удоми и одели, па кад се растају, а они један за другим туже. Једва је чекао да одрани и удоми, а кад је то дочекао и учинио, опет му је тешко и тузи. С једне му је стране мило и радостан је, где види пород свој да је постао човеком, а с друге му је опет тешко, што се од њега растао.

Исто је тако и код пчела кад се роје. Кад рој из кошнице изађе, пак ту кошницу после по сата подигнеш, видећеш да су пчеле јако снажне и невеселе после те велике зуке и параде. Исто је тако и с ројем који је изашао пак се негде ухватио, — ту ти ћути, снажнен је, што је из пуне кошнице изашао, а ништа изнео није. Неки се ројеви предомисле, пак оду натраг у кошницу одакле су се родили, а неки се побоје да немогу ту живети, пак оду у другу кошницу. Тако исто и код њи бива цепање и растанак као и код људи, па зато мора и код њи бити помешана радост и жалост.

Искусан кованџија како дође близу кованлуку, он ће одма познати по зујању пчела, јели за пчеле добро време. Кад је добро, онда пчеле здраво зује, тим је за њу боље — И кад се после подне здраво играју, и то је добро. Тосу добри знаци, а најскорије онда кад је у кованлуку ноћу велико зујање — онда је добро, онда здраво раде, саће праве и што већма зује, тим боље раде.

Неки научени кованџије — тако ми наш попа причаше — предлажу неке новости у пчеларству. Може бити да је и истина што они пишу, само је — ако је све тако као што попа каже — скопчано то с великом парадом и трешком, и онда кад би доста најпре потрошио, могло би се то по њиховом упутству владати. Они су такове кошнице пронашли — вели наш попа, — да један пресад у онаковој кошници може преко лета до 250 ока меда навући. Попа ми описиваше и кошнице какве су; и то не само да може толико меда у ту кошницу стати, него кованџија вади из ње преко лета 3 и 4 пута меда; такове се, каже, кошнице и не роје, него сва пчела која се излеже унутра остане и у заједници ради.

Ајде да рекнемо да је то и истина и да је то добро; јер кад помислимо, једна кошница 250 ока да може меда донети, то нам се види да је корисније, него овако, како ми овде радимо. А може бити, да се

ми нимало не варамо, што незнамо да се владамо по новој моди. Једна таква кошница од дасака по њивом опису, стаје дукат, а за дукат ћу ја овакови прости кошница и тридесет добити. Сад наш један пресад, кад је добра година, може наплодити 13 и 14 кошница, и кад се добро нагоје, може бити и више од 250 ока. Ми овако са пчелама поступамо, пуштамо ји да се роје, пак ји можемо пре и више запатити. Пчеле не бирају, њи можеш метнути у коју кошницу обеш, па ма од чега она била, — метни је у сребрну ако хоћеш, она зато опет не може већма своје силе напрегнути и трудољубивија бити, јер она своје трудољубије једнако показује, ма она у каквој кошници била. Имао сам прилику видети на неколико места, али све код госпде, свакојаки измишљени кошница, и то само зато, да виде, у којима ће пчеле боље радити; но на скоро су се с оваким помодним кошницама наситили на стару форму кошница дошли. А видимо и то да онај слабо мед продаје, ко има тако новоизмишљене кошнице, од стаклени фиока, пендерића — него онај продаје који неправи многе параде. Пчела немари ни за какве параде, она хоће само то, да јој кованција у оном помогне, што она сама не може да уради.

Што се кошнице тиче, ја увек при том остајем, да су ове просте кошнице најбоље, и то од рогоза, јер су оне зими топлије, а лети ладовитије. И у препрошењу је згодније товарити ове просте кошнице.

Ако хоћеш из љубопитства да видиш, како матица носи јајца, како ји у саће меће и како радњу свога народа управља, — то треба у онима кошницама тражити, које још саће зидају, и то од 10 до 12 сати вребати треба.

Такову кошницу кад хоћеш да видиш, онда је тихо и лагано подигни, да пчела неби ни приметиле, а најскорије матица. Кад је подигнеш уста горе, онда она пази по саћу, обеш-ли гдегод видити матицу. Она се здраво разликује од пчела радилица, јер је жућа, дужа и крупнија. Матица кад изађе по врх саћа да носи јајца и да послове свога народа прегледа, она је код пчела једно велико и важно лице, као код војске какав војвода, кад би дошао да своју војску прегледи и уреди пак му се част одаје, — исто се тако и матици част указује од стране пчела.

Кад матица почне по саћу јајца носити, она редом иде; кад хоће јајца да снесе, а она тури стражни део трупа свога у љуку и снесе јајце, које на дно љуке прилепи. И тако редом јајца своја ианесе. Но кад матица примети да је когод гледи, она се почне уклањати, а пчеле већ знаду њену нарав и обичај, да се она човека боји, и зато се почну одмах као телохранитељи око ње скупљати и покривати је, а она се у том уклони и остави своју радњу. Али се не усуђуј онда, кад би матицу тако видио, ухватити је, јер ће пчеле гомилама на тебе навалити.

Фил. Ћовђевић.

Стари пчелар.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— У Новом Саду 30. марта. Време је преко дан час благо час ветровито, сјутра и с вечера је поладно. Ноћу бивају слаби мразеви. Економи жељно ишчекују обилату пролетницу. Два дана како се нахањује али никако да почне падати. Вода у Дуну упада јако.

Житна радња. Из вањски тргови су непрестано млади. На пештанској пијаци купују само за потребу. У шеници слабо је нуђења. Прометнуто је до 60.000 цената. Пене су; 86 fl . 7 f . 50—65 н., 85 fl . 7 f . 40—55 н., 84 fl . 7 f . 30—40 н., 83 fl . 7 f . 15—30 н., 82 fl . 7 f . —7 f . 15 н., 81 fl . 6 f . 85—95 нов. Узанс-шеница за на пролеће 7 f . 5 н., за на јесен 5 f . 60 н. Раж је слабо пролазила, цена 4 f . 20—25 н. Јечам је скочио са 5—10 н. прометнуто је до 10.000 цен., пиварски 3 f . 10—25 н., за храну 2 f . 90 н.—3 f . по 72 fl . 3 об се јако тражи прометнуто је до 20.000 цената, цена 1 f . 70—75 н. по 50 fl . Кукуруз је као са 10 н. у цени, банатски 3 f . 45—50 н.

Радња с вуном. Прошле недеље прометнуто је до 1100 цен. што узеше лиферанти солдачких одеда. Продато је 600 ц. тиске зимске и летње вуне по 85—88., 120 цен. планинске дво-стриге по 100 f . 80 ц. средње за чоју по 118 f . 60 цен. спахијске пешчане по 78 f . 100 цигаје по 55 и 120 цен. цакле по 45 f . Са енглеских и немачких тргова гласе извештаји врло неповољно, те људи губе вољу за рад.

Радња са свињама. Радња у Штајнбруку је жива, цена скаче са $\frac{1}{4}$ н. цене: угарске и србијанске од 260—400 по 30—31 $\frac{1}{2}$ нов. влашке од 250—300 fl . по 30 $\frac{1}{2}$ —31 новч., стакле 31 нов., Експорт 30 $\frac{1}{2}$ н. лаке 31 $\frac{1}{2}$ н. Дотерано је: из долње Угарске 6190 ком. угарском жељезницом 1210 ком. из Ердеља 330 ком. из Србије 660 ком. Отерано је на разне стране 9820 ком. Преостало на тргу 54.850 ком. од који је 17.630 у акцијским оборима.

Радња с разним производима. Маст је 32 $\frac{1}{2}$ f . с бутетом. Сланина 30 f . Лој 28 $\frac{1}{2}$ —29 $\frac{1}{2}$ f . Шљива је мало на тргу и што је има то је лоша врста од 1871 и 1872 г. Цена је 12 $\frac{1}{2}$ f . преклањској је 11 $\frac{1}{2}$ f . Волујске коже 65 f . по центи, кравије 22—25 f . по пару. Продато је до 10.000 овчијих кожа немачких по 3 f . 20—60 н. српских по 115—125 f . тешких по 130—140 f . по 102 ком. Из Србије је довежено до 8000 јарећих кожа али су скупе те остале непродате.

ПОДЛИСТАК.

КАО ШТО ЧЕСТО БИВА.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

од С. В. Поповића.

(Настављено.)

VII.

Да пођемо коју годину у нашој приповетци у напред. Било је то године 186*. Стари господар Максим Пејић и његова верна Стана већ су јако остарели. Седе тако па се доста пута разговарају, ко ће кога преживети? Често би тако пожелели, да их Бог узме обоје у један дан. Ни једно од њих не може да поднесе тужну мисао, да ће у старости остати само, саморано. Али судбина је иначе хтела. Госпођа Стана је од неко доба почела да болова. Максим жали да је озебла на богојављенској литији, ма да је имала своје топле ватмолске ципеле и добар пршњак. Госпођа Стана одбијала је слабост и болешљивост на своју старост. Лекаре је слабо при-

зивала — од кад је њезин Милош отишао у свет мало је вере имала у њих. А новији доктори нису хтели ни да јој пунте крв — с тога их слабо и привала. Имала је она један свој универзални лек а то је, кад јој зазди, она вам по три божија дана неће окусити ни залогја, куњаће, попиће у вече добар теј или од зове или од кукуруза, да болест изађе на зној. Сад јој већ и тај лек није помогао. Узалуд је по кадшто долазила и по нека жена, час да је мало истре, час да је потпаше, час опет да је обаје и да јој гаси угљевље. Није већ ни то помагало. Кад би тако господин Максим тужно погледао у своју милу бабу, где из дана у дан вене, где се губи рекао би да је полако нестаје, очи би му се наводниле, срце би му се стегло. Не иде он више ни јутром на пијацу, ни по подне у кавану. Цео је свет знао да је у кући Пејићевеј поремећен стари ред. Нема дана кад не би долазили знанци и знанице са понудама и утехом, свако је излазило из те куће с мислима „нема од бабе више ништа, сиром старца за њега је најтеже.“

Једнога јесењег јутра огласила је парусија са саборне цркве да је нов мртац освануо у Б. Свако је то застао на путу да чује, хоће ли звоно огласити мушко или женско и кад је велико звоно у два маха тужно одјекнуло, свако је чуо да се у тим тужним звуцима прашта од овога света госпођа Стана Пејићева. Многи је скинув капу шануо: „Бог да јој души прости и она се већ смирила“. Госпођа Стана је лако умрла. До последњег часа била је при себи, стари Максим разговарао се с њоме о многим које чему, већ му је синудла нада да јој је боље, у разговору окренула се на другу страну па је заспала — да се више не пробуди на овом свету.

Њезин је живот био као бистри поточић, тихо је поникао у свом виру, шуштао је и жуборио кроз павите и зелено грање, блеснуо је по кадшто у светлоте сунчаном зраку, па је с тихим ромором тежио својој мети — док није утонуо у море вечности.

Вно јој се и сада огледа тај миран, скроман и задовољан живот на благоме лицу. У црном ораховом сандуку лежи госпођа Стана у својој чистој соби. Обуели су јој њезину стару венчану хаљину, о шлећима јој њезин свилен зубун а на глави црна каша с чипкама. Руке је скрстила, на као смиљ жутим прстима канда тужно сјаје венчана бурма. По лицу јој се види да је изболвала али јој је на уснама остао онај благи осмех. Крај сандука горе неколико великих воштаница, велико огледало је по обичају застрто, испод њега је налоње с јеванђељем. На столицама а око мртаца поседало је неколико старих у црно обучених жена. Састале се прије и ко не па се тихо и тужно диване. Нека вели да је госпођа Стана одмах после Јелкине удадбеи после Милошева одласка почела да куња, неке узимају да се слабо чувала, да је од више шушкала по кући и по

башти а она је већ куд и камо прешла шесету год. није то већ више ни било за њу. С пролећа је земља хладна па кад човек ради по башти, дође му и да клекне и да седне, па ето ти болести за час. Неке веле опет да је могла још имати дана, јер је увек била у добру, није никавево зло ни запамтила, у старога је Максе поживела рајске дане. Како су се лепо слагали и једно друго називи, могли су доживети и сто година. Прија Манда, што је посарањивала осим свога мужа и толику одраслу децу своју, па се чисто скаменила у тузи својој да црно руво никад већ и несклада, разговарала је највише. „Нема ти ту ништа — говорила је Манда — црна земља и зелена трава. Ко се родио тај мора умрети, сви ћемо тамо од куда се још нико није вратио. Она се сиротица бар смирила. Ал за кукавног старца је најгоре. Човек стар, па доста и тежак, не види добро а није ни он од гвожђа. Сад кад би му требало највише неге и дворења, сад је на своју несрећу остао сам самцит. Е тако је то, није им Бог дао од срца порода а како су га желели! Бар пуство да су једно од Бога исплакали. Али неће ни он сиром већ дуго, терет је то, друго, није мало проживети цео век, па увек мирно и задовољно, па сад остати сам самцит у толикој кућерини. Видићете неће ни он дуго.“ Тако је говорила прија Манда и све су се жене слагале у томе, да је за сиромаша Максу најгоре и да ће и он скоро за својом Станом.

Погреб је био свечан. Ту су били сви свештеници све школе, барјаци, рипиде, дуплири. Сандук су носили трговачки момци. Господин прота говорио је слово. Полак вароши је пратило Стану до гроба. Уз пут је сваки знао да приповеда о нојзи. Старији господари говорили су да је она у своје време била најлепша девојка у Б. Била је и особита певачица. Нико није знао ружне рећи за њоме. Стари Максим чисто је занемео од тешке туге и жалости. Није имао ни суза, на изнуреном лицу пре је лебдио неки тужан осмех, као одсај старих сретних дана. Два пријатеља водила су га за сандуком. На сваком кораку поклецивао је, да су се сви бојали да му не позди на путу.

Жене и госпође, што су ишле на крају пратњи, чудиле су се да нико од рода није дошао да је испрати. Не би фалило ни Јелци Дабићевеј да се потрудила из Беча. Није ни то баш преко света, да је јавила, могло се дан два причекати с укупом, жена је и онако изболвана. То од ње није ни најмање лепо. Покојница је њу одржала, она је удала, она има њојзи да захвали што је сада сретна. Истина је сеје је доба, зима је на прагу ал опет? Па шта би јој фалило да дође мало да поседи код старца, да га мало разговори. Та неће ни он до века, а то што има неће понети на други свет. Јелка је истина богата, лепо живи, али још боја хиљадица — а стари Максим веле да има лепи новаца — не би је убила

у врат. Не пресица се баш ни тамо. Кажу да је Дабић много изгубио на неким шпекулацијама. Чудо је да он као човек, ајде кад се већ није могао да отргне од посла, да је бар њу послао. Та и кога другог имају од рода, него ове две старе душе. То баш није ни најмање лепо.

Тако су разговарале госпође при укупу. Кад дођоше на гроб разбишеше на све стране. Свака је имала по неком да оде на гроб.

Старога Максима морадоше с колима донети дома. Како је био хладан јесењи дан, старцу је позлило, па како је то подне легао у постељу није никад више ни устајао. Кад га је већ савладала туга и кад је већ осетио да ће скоро за својим милим другом, позвао је господина проту и татора и умолио их је да му изврше његову последњу вољу, расположио је своје имање. Кућу је оставио да буде женска школа, покућство је оставио нешто својој старој служавци а друго варошкој болници а готов новац цркви. Наложито је да се за његову и његове жене душу даје сваке године парастос. О Јелци Дабићевој није било ни словца у старчевом тестаменту. У души га је пекло, да је после смрти Станине изразила му своје сажаљење по телеграфу, нити је даље што писала, нити је долазила. Две недеље дана после смрти г. Стане отворила се костурница, да прими и старога господара Максима. Било је јесење време, киша и лавица ал зато опет, није нико у вароши остао а да није испратио старог чика Максу — неки до цркви неки до гробља.

Тако је цела варошица поштовала и жалила тај пар честитих, старих људи.
(Наставиће се.)

Р А З Н О.

Никад паметније. Два трговца један из Темшваре а други из Арада расправљали су своје трговачке рачуне. Како су есали како нису, елем изађе некако на то, да трговац из Темшваре има да плати Арађанину још хиљаду форинти. Темшварец није хтео да увиди да је дужан да плати ту своју; те овамо, те онамо, нема већ куда, те дође ствар до процеса. Арађанин је имао у својој кући неку рањеницу — сироче — коју је баш некако у то доба удавао. Девојка је била честита али пука сирота. У том њиховом спору рећиће Темшварец: „Ја ћу брате да платим ту хиљаду форинти али не теби, јер ми није јасно да ти припада по праву. Него ако ти није противно, ја је дајем твојој рањеници.“ Арађанину се допадне — и тако адвокати изгубе истина две маске муштерије али сирота девојка доби хиљадарку. Сретно јој било!

Лепа кирија. Нова кућа браће Тонета у Пешти на дунавској обали носи 105 хиљада форинти годишње кирије а не плаћа за 20 година никакве порезе.

Варошица Јоанимстал где се почео новац ковати који се и данас талир зове, изгорела је у пепео.

У Паризу је ових дана једна госпођа с великим успехом положила лекарски испит, она није то учинила из сујете јер је жена удата, има двоје деце.

Благо Шаха персијског биће изложено на бечкој изложби. У том благу знатна му је круна, окићена бисером и рубинима а на врху јој је рубин као кокошије јаје. На челенци је звезда од драгог камена па све трепери и бљешти при сваком покрету. На шаховом огртачу је шесет дијаманата сваки као повелики орах па се руде, биће туђе сијасет прстења од дијаманата и другог драгог камења а најславнији дијамант Дерјанур — морско светило — што стоји на златном таџиру па је већи од оног славног енглеског дијаманта кохнора. —

Једно друштво хоће да начини мале пароброде што би ишли од Темшваре у Бечкерек отуда у Тител и натраг каналом.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

У Београду је умро Миљивој Блазнавац Петровић бивши регент и садањи министар-председник и војени министар Србије. Покојник је био један од најзнатнијих Срба и учинив својој земљи велике услуге, стекао је био лепо поверење у народу.

Био је најбољи зналац војених ствари и учинио је много да се Србија спреми за решење свога великога задатка на истоку. У решењу тог задатка свакако би Блазнавац имао велику улогу, смрт га је помела у спреми око тога посла. Умро је од гуштера у врату. За собом је оставио једнога сина.

Лака му црна земљица!

У Бечу су се састала изаслаништва пештанског сабора и бечкога рајскрата што се зову делегације и саветује се о трошковима што су заједнички. Из војеног прорачуна избрисала је угарска делегација до 5 мил. фор.

Министар Трефор доћиће ових дана у Темшвар, да сам собом обиђе школе у граници. Сви знамо колико смо немира у последње време имали ради својих српских школа у војеној граници, које смо ми о свом трошку подигли, које су од постанка свога увек биле српске верозаконске школе, док не дође нова граничарска школска уредба, те их ни пет ни шест прогласи за комуналне школе. Државни инспектори навалише на наше људе и општине да се те школе претворе у комуналне. Наши разборити људи и општине угледаше се у томе на честитог владуку Кећелца, изјавише свуда да желе да им школе остану, као што су и биле српске верозаконске. Државни су органи застали у свом раду. Сад излази сам министар главом у општине и свесни Срби, којима је стало до вере и народности, треба да предузетну угарског министра мушки и отворено, треба да му изјаве: да они хоће и даље да им школе остану верозаконске, да ишту и захтевају, кад се граница развојачила, оно нека се укине и граничарска школска уредба и нека се на бившу границу распростре 38 закон. чланак од 1868 о школама. Наши људи треба да изиђу пред министра, да говоре без зазора, пристojно и мушки а министар се неће оглушити жељи и вољи народа, јер је то по закону слободно, а сам је тај министар рекао, да то није истина да он силом хоће да покомунализује српске школе, он хоће да је свака школа добра па звала се она макак! На ноге дакле сви црквени одбори у свакој српској општини!

Адматус г. комесара бар. Мајтењија Ђорђе Поповић покупио је ономадне у новосадској гимназији од ученика пуц дак књига, веле, да су то „Историје света“ од Ст. Бошковића. Краљ. комесар тражио је те књиге и у сомборској препарандији.

У Београду је цело министарство дало оставку, на кнежев позив склопиће Ристић ново министарство.